

УДК 159.923 : 615.851

РОЛЬ СОВІСТІ В ЛОГОТЕРАПІЇ ВІКТОРА ФРАНКЛА ЯК МЕХАНІЗМУ ПОДОЛАННЯ СТРЕС-АСОЦІЙОВАНИХ РОЗЛАДІВ: ТЕОРЕТИКО-ПСИХОТЕРАПЕВТИЧНИЙ АНАЛІЗ

Несправа Микола Вікторович,

доктор філософських наук, професор кафедри філософії і педагогіки,
Національний технічний університет «Дніпровська політехніка», Дніпро, Україна.
ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-0415-1837>

Денисов Євген Михайлович

кандидат медичних наук, доцент, доцент кафедри психіатрії,
психотерапії, наркології та медичної психології,
Донецький національний медичний університет, Кропивницький, Україна.
ORCID: <https://orcid.org/0009-0006-8995-7432>

Путятін Геннадій Геннадійович

кандидат медичних наук, доцент, завідувач кафедри психіатрії,
психотерапії, наркології та медичної психології,
Донецький національний медичний університет, Кропивницький, Україна.
ORCID: <https://orcid.org/0009-0009-6664-4910>

Анотація. Мета роботи

Проаналізувати функціональну роль совісті як внутрішнього орієнтира в психотерапевтичному процесі подолання стрес-асоційованих психічних розладів на основі логотерапевтичної концепції Віктора Франкла.

Матеріал і методи

Дослідження має теоретико-аналітичний характер і базується на міждисциплінарному підході, що поєднує філософсько-антропологічні засади, клінічну психологію та психотерапевтичні концепції. Основним методом дослідження виступив концептуальний аналіз ідей Віктора Франкла щодо совісті як механізму ціннісного вибору в умовах психічної кризи. Проведено порівняльний аналіз логотерапії як психотерапевтичного підходу до лікування стрес-асоційованих розладів.

Результати

Встановлено, що совість у логотерапевтичній концепції Віктора Франкла виконує роль внутрішнього механізму екзистенційної орієнтації, який активується у станах моральної кризи, втрати сенсу або ціннісної дезорієнтації. Логотерапевтичний підхід передбачає не нав'язування цінностей, а супровід

клієнта в пошуку особистісного сенсу. Такий підхід виявляється ефективним у роботі з ветеранами, пацієнтами з посттравматичним розладом, ноогенними порушеннями та екзистенційною втомою, де совість є ключовим психотерапевтичним ресурсом відновлення суб'єктності та внутрішньої цілісності.

Висновки

Логотерапія Віктора Франкла є ефективним напрямом психотерапевтичної допомоги при стрес-асоційованих психічних розладах, ноогенних порушеннях і моральних кризах. Її унікальність полягає у спрямованості не лише на зменшення симптомів, а й на відновлення сенсу життя та внутрішньої відповідальності. Логотерапевтичний підхід особливо актуальний у контексті травматичного стресу, втрат і екзистенційної дезорієнтації та може ефективно доповнювати когнітивно-поведінкові та травмофокусовані методи психотерапії.

Ключові слова: логотерапія, совість, Віктор Франкл, екзистенційна криза, посттравматичний стресовий розлад, ноогенні розлади, психотерапія.

THE ROLE OF CONSCIENCE IN VIKTOR FRANKL'S LOGOTHERAPY AS A MECHANISM FOR OVERCOMING STRESS-ASSOCIATED DISORDERS: A THEORETICAL AND PSYCHOTHERAPEUTIC ANALYSIS

Nesprava Mykola

Doctor of Sciences in Philosophy, Professor of the Department of Philosophy and Pedagogics Dnipro University of Technology
av. Dmytra Yavornytskoho, 19, Dnipro, 49005, Ukraine
Prof. Viktor Frankl Ukrainian Institute
ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-0415-1837>

Denysov Yevhen

MD, PhD, Associate Professor of the Department of Psychiatry, Psychotherapy, Addictology and Medical Psychology, Donetsk National Medical University,
str. Yuriiia Kovalenka, 4a, Kropyvnytskyi, 25009, Ukraine
ORCID: <https://orcid.org/0009-0006-8995-7432>

Putyatin Hennadii,

MD, PhD, Associate Professor, Head of the Department of Psychiatry, Psychotherapy, Addictology and Medical Psychology, Donetsk National Medical University, Kropyvnytskyi, Ukraine.
ORCID: <https://orcid.org/0009-0009-6664-4910>

Abstract. Aim. To analyze the functional role of conscience as an internal compass in the psychotherapeutic process of overcoming stress-associated mental disorders, based on Viktor Frankl's logotherapeutic framework.

Materials and methods

This research is theoretical and analytical in nature and is grounded in an interdisciplinary approach that integrates philosophical-anthropological foundations, clinical psychology, and psychotherapeutic theories. The primary method involved a conceptual analysis of Viktor Frankl's ideas regarding conscience as a mechanism of value-based decision-making in the context of psychological crisis. A comparative analysis was also conducted to evaluate logotherapy as a psychotherapeutic approach for treating stress-associated disorders.

Results

It was established that conscience, within Viktor Frankl's logotherapeutic model, functions as an internal mechanism of existential orientation that becomes activated during moral crises, loss of meaning, or value disorientation. The logotherapeutic approach does not impose

external values but rather supports the client in their search for personal meaning. This model has demonstrated effectiveness in work with military veterans, patients with post-traumatic stress disorder, noogenic neuroses, and existential fatigue – contexts in which conscience serves as a key psychotherapeutic resource for restoring subjectivity and inner coherence.

Conclusions

Viktor Frankl's logotherapy is an effective approach to psychotherapeutic care for stress-associated mental disorders, noogenic disturbances, and moral crises. Its uniqueness lies in its focus not only on symptom reduction but also on the restoration of life meaning and inner responsibility. The logotherapeutic approach is particularly relevant in the context of traumatic stress, loss, and existential disorientation, and can effectively complement cognitive-behavioral and trauma-focused therapeutic methods.

Key words: logotherapy, conscience Viktor Frankl, existential crisis, posttraumatic stress disorder, noogenic disorders, psychotherapy.

Вступ

У сучасному світі, що переживає кризу гуманітарного та безпекового характеру, значно зростає кількість психічних розладів, асоційованих зі стресом, зокрема таких, як посттравматичний стресовий розлад (ПТСР), розлади адаптації, депресивні та тривожні стани [13]. За даними ВООЗ, щонайменше кожна п'ята особа, що пережила війну, перебуває в зоні ризику щодо розвитку стрес-асоційованих психічних порушень [8].

За оцінками експертів МОЗ України, прогнозована потреба в допомозі з питань психічного здоров'я на первинній ланці медицини становить 27 млн звернень. Водночас приблизно 3–4 млн українців матимуть певний розлад психічного здоров'я помірної або тяжкої форми [2].

У зв'язку з цим дедалі більше уваги приділяється підходам, які спрямовані не лише на зменшення симптомів, а й на активізацію внутрішніх ресурсів особистості, відновлення сенсу життя, екзистенційної стабільності та ціннісної орієнтації. Одним із таких підходів є логотерапія Віктора Франкла, яка розглядає пошук сенсу як центральну мотивацію людини, а совість як ключовий внутрішній механізм ціннісного вибору. Саме ця терапія посідає унікальне місце в сучасній системі доказової психотерапії, оскільки працює на перетині філософії, психології, психіатрії та духовності [4, 12].

Огляд літератури

Логотерапія (від грец. *logos* «сенс») – це напрям психотерапії, заснований австрійським неврологом і психіатром Віктором Франклом (1905–1997), що акцентує центральну роль пошуку сенсу життя як основної мотиваційної сили людини [14]. Цей підхід є частиною третьої Віденської школи психотерапії після психоаналізу З. Фрейда й індивідуальної психології А. Адлера. У центрі логотерапії є переконання, що навіть за найтрагічніших обставин людина здатна знайти сенс і реалізувати свою екзистенційну свободу [5].

За думкою В. Франкла, кожна людина є духовною особистістю, наділеною свободою волі та відповідальністю за своє існування. Коли ця здатність порушена внаслідок втрати ціннісних орієнтирів, духовної апатії або екзистенційного вакууму, то можуть виникати ноогенні невротичні розлади, відмінні

від класичних психогенних порушень, зумовлених внутрішньоособистісними конфліктами [6,9]. Саме такі ноогенні стани часто є основою стрес-асоційованих розладів, депресії або суїцидальних ризиків, особливо у ветеранів війни, біженців чи осіб, які пережили втрати [3, 11].

Згідно з Наказом МОЗ України № 2118 від 13.12.2023 року, логотерапія й екзистенційний аналіз включені до переліку методів психотерапії з доведеною ефективністю [1]. У світлі сучасних викликів, таких як війна, пандемія, природні катастрофи, логотерапія демонструє високу ефективність у стабілізації ментального здоров'я, реінтеграції ветеранів, профілактиці суїцидальності та подоланні екзистенційного вакууму. Саме тому вона посідає унікальне місце в сучасній системі гуманістичноорієнтованої психотерапії [10].

У цьому контексті особливого значення набуває логотерапевтичне розуміння совісті як внутрішнього керівного механізму у ціннісному виборі. В концепції Віктора Франкла совість виступає ключовим засобом у процесі прийняття рішень і орієнтації пацієнта на сенс в умовах психічної кризи. Саме совість, як частина духовного несвідомого, може відігравати визначальну роль у подоланні симптоматики, пов'язаної зі втратою сенсу [7,15].

Попри загальне визнання, роль совісті у психотерапевтичному процесі залишається недостатньо дослідженою у вітчизняній науковій літературі, особливо щодо її функціонування як механізму ціннісного вибору при стрес-асоційованих психічних розладах.

Поточне дослідження спрямоване на теоретичне обґрунтування ролі совісті як внутрішнього механізму смислової орієнтації в психотерапевтичному процесі, зокрема в умовах втрати сенсу, моральної кризи й екзистенційної дезорієнтації.

3. Мета дослідження

На основі логотерапевтичної концепції Віктора Франкла проаналізувати функціональну роль совісті як механізму ціннісної орієнтації при стрес-асоційованих психічних розладах з метою визначення її психотерапевтичного потенціалу в клінічній практиці.

Відповідно до мети нами визначено такі завдання дослідження:

– визначити функціональну роль совісті у подоланні стрес-асоційованих психічних розладів, зокрема посттравматичного стресового розладу, екзистенційної втоми та ноогенних порушень;

– обґрунтувати терапевтичний потенціал совісті як ресурсу відновлення суб'єктності, внутрішньої цілісності та здатності до ціннісного вибору в умовах моральної кризи;

– визначити практичні напрями застосування логотерапії у роботі з клієнтами при стрес-асоційованих психічних розладах.

4. Матеріали та методи

Робота має теоретико-аналітичний характер і ґрунтується на міждисциплінарному підході, що інтегрує екзистенційно-філософські підходи, клінічну психологію та психотерапевтичні концепції логотерапії. Основним методом дослідження виступає концептуальний аналіз, спрямований на реконструкцію, осмислення та систематизацію ідей Віктора Франкла щодо функціональної ролі совісті як інструменту ціннісного вибору в умовах стрес-асоційованих психічних розладів.

Для досягнення мети дослідження застосовано такі методологічні підходи: текстуальний аналіз філософських та екзистенційних джерел з метою виявлення базових понять і впровадження їх у психотерапевтичну практику науково-доказових даних, що підтверджують клінічну ефективність логотерапії як одного з методів психотерапевтичної допомоги при стрес-асоційованих психічних розладах; визначення практичної ефективності логотерапії у клінічній практиці з пацієнтами, які пережили травматичні події, втрату сенсу або страждають на стрес-асоційовані та ноогенні розлади; порівняльний аналіз логотерапевтичної концепції В. Франкла з сучасними психотерапевтичними підходами до ціннісно-сислової орієнтації в роботі зі стрес-асоційованими психічними розладами.

5. Результати дослідження та їхнє обговорення

У процесі аналізу логотерапевтичної концепції Віктора Франкла в контексті стрес-асоційованих психічних розладів було ідентифіковано низку ключових положень,

що мають принципове значення для психотерапевтичної практики. Насамперед увага зосереджується на етичній дилемі оцінювальної психотерапії, а саме чи має психотерапевт право впливати на ціннісну сферу клієнта у випадках, коли джерелом його страждання є не клінічна патологія в традиційному розумінні, а глибока екзистенційна дезорієнтація.

Такий стан характеризується втратою сенсу, руйнуванням ціннісної ієрархії, кризою ідентичності та порушенням суб'єктності. Він виходить за межі звичайної тривожності або афективних порушень і набуває форми внутрішньої духовно-психологічної кризи, що постає у вигляді фундаментальних запитань: «Навіщо жити?», «Хто я?», «У чому сенс мого страждання, втрати, життя?» Саме в таких ситуаціях, на думку Франкла, роль терапевта полягає не у нав'язуванні цінностей, а у створенні простору для їхнього самостійного відкриття пацієнтом через апеляцію до совісті як внутрішнього джерела сенсу та морального орієнтуру.

У межах класичних напрямів психотерапії, таких як психоаналіз, біхевіоризм або когнітивно-поведінкова терапія, традиційно утверджувався принцип ціннісної нейтральності терапевта. Такий підхід розглядався як гарантія наукової об'єктивності, що унеможлиблює нав'язування цінностей пацієнту та мінімізує ризик маніпуляції. Водночас Віктор Франкл переконливо доводив, що жодна психотерапія не є нейтральною, адже в її основі неминуче лежить певна антропологічна концепція, а саме уявлення про природу людини, мету її існування, її відповідальність та місце у світі.

Отже, відповідно до концепції Віктора Франкла, будь-яка психотерапія, яка ігнорує ціннісний вимір, втрачає свою сутність і перетворюється на винятково раціоналістичний підхід, позбавлений глибинного гуманістичного змісту. Відмова від ціннісних орієнтирів є не нейтральністю, а латентним оцінним судженням, що в екзистенційній кризі може ще більше дезорієнтувати пацієнта. Адже коли людина стикається з втратою, моральним стражданням чи травмою, вона шукає не стільки пояснень, скільки сенс, який дозволить вижити, зберегти гідність і віднайти точку внутрішньої рівноваги.

Саме тому логотерапевтичний підхід не лише не заперечує ціннісного виміру психотерапії, а й надає йому центрального значення не через нав'язування зовнішніх норм, а шляхом пробудження внутрішнього морального ресурсу, зокрема совісті як здатності до інтуїтивного розпізнавання унікального сенсу в кожній ситуації.

Завдання терапевта полягає не в нав'язуванні норм чи оцінюванні вчинків клієнта, а у створенні простору для глибинного діалогу людини з власною совістю, зокрема вивільнення її з-під тиску страху, соціальних очікувань або внутрішньої порожнечі. Такий підхід дозволяє зберегти автономію пацієнта та водночас активізувати його здатність до усвідомленого й відповідального вибору сенсу.

Логотерапія за Віктором Франклом має особливу практичну актуальність у роботі з клієнтами, чий психічний стан зумовлений не лише клінічною симптоматикою, а глибокими екзистенційними порушеннями, зокрема:

- у разі ноогенних неврозів, пов'язаних з втратою або пошуком сенсу;
- у пацієнтів, що зазнали моральної травми (наприклад, військовослужбовці, комбатанти, які брали участь у бойових діях, колишні полонені, особи, які пережили катування, сексуальне насильство, геноцид);
- при екзистенційній втомі, відчутті життєвої порожнечі, суїцидальних тенденціях;
- у випадках, де домінують не лише психологічні симптоми, а передусім ціннісна дезорієнтація під час горювання, втрати віри, духовної кризи або в ситуаціях зламу життєвих смислів.

Завдання логотерапевта полягає не в тому, щоб судити чи спрямовувати клієнта, а у створенні умов, за яких той сам зможе почути голос власної совісті й на його основі здійснити смисловий вибір. Такий підхід зберігає суб'єктність і моральну автономію особистості, водночас сприяючи формуванню відповідальності та духовному розвитку.

Центральним елементом логотерапевтичної концепції Віктора Франкла виступає совість, а саме феномен, що перевищує межі традиційного морального тлумачення. На відміну від фройдівського «супер-его» чи раціональних правил

поведінки у когнітивній психотерапії, совість за Франклом – це інтуїтивна здатність розпізнавати неповторний сенс конкретної життєвої ситуації. Вона не керується універсальними моральними стандартами, а допомагає особі знайти єдино правильне рішення, що відповідає її унікальному життєвому покликанню.

При стрес-асоційованих психічних розладах, зокрема ПТСР, розладах адаптації зі складним переживанням втрати або при ноогенних порушеннях, коли пацієнти нерідко переживають глибокий ціннісний розрив – попередні уявлення про добро, справедливість і сенс життя втрачають переконливість під тиском травматичного досвіду. У таких станах людина занурюється в екзистенційний вакуум, де руйнується внутрішня система координат. Саме в цей критичний момент совість набуває терапевтичного значення як внутрішній орієнтир, що допомагає людині здійснити смисловий вибір, сумісний з його внутрішнім екзистенційним світом.

На переконання Віктора Франкла, совість відіграє провідну роль у процесі психотерапевтичної підтримки особи, що переживає екзистенційні кризи, завдяки своїм характерним властивостям:

- творчість, де совість здатна виводити людину поза межі загальноприйнятих моральних принципів, відкриваючи їй унікальні смислові орієнтири, істинні саме для неї, навіть якщо вони суперечать зовнішнім очікуванням;
- трансцендентність, де совість постає як вектор духовної спрямованості особистості за межі індивідуального «я», у напрямку до вищого буттєвого сенсу, що перевершує обмеження будь-яких моральних, культурних чи ідеологічних систем людського існування;
- діалогічність, де совість проявляється як внутрішній, глибоко особистісний діалог людини з власною істинною сутністю, духовним осердям або трансцендентним авторитетом – Богом, сумлінням, вищим сенсом буття;
- ситуативність – совість не керується універсальними нормами, а виявляє ту єдину дію, що відповідає унікальному контексту життєвої ситуації та внутрішньому переживанню конкретної особистості.

У межах психотерапевтичної взаємодії совість активується через глибокий

екзистенційний діалог, у якому терапевт утримується від директивних оцінок, натомість сприяє тому, щоб пацієнт самостійно вийшов на контакт із власною здатністю до ціннісної рефлексії. У цьому контексті совість розглядається як інтегральна частина духовного несвідомого, що не виконує функцію морального контролю чи зовнішнього авторитету, а є внутрішнім компасом, який допомагає особистості здійснити смисловий вибір, узгоджений з її автентичними переживаннями та життєвою ситуацією.

Ефективність логотерапевтичної моделі психотерапії виявляється особливо чітко у клінічних випадках, де на перший план виходить порушення смислової ієрархії та глибока внутрішня дезорієнтація. Зокрема:

- при екзистенційному соромі або почутті провини, характерному для осіб, які пережили трагічні події (наприклад, ветеранів, що залишилися живими, коли загинули їхні побратими);

- у випадках моральної травми, коли пацієнт переживає внутрішній конфлікт через дії, які вважає морально неприйнятними (наприклад, участь у насильстві, зрада, пасивність у критичній ситуації);

- за умов втрати сенсу життя, що виникає після тяжких життєвих втрат або досвіду невиліковної хвороби;

- у ситуаціях цивільної, духовної чи екзистенційної кризи, коли базові етичні орієнтири (віра в справедливість, людяність, любов) зазнають руйнування.

У контексті психотерапевтичної практики, особливо при роботі з екзистенційно травмованими пацієнтами, совість постає як ключовий механізм реконструкції ціннісної ієрархії. Її активація не нав'язується зовні, а формується внаслідок глибинної внутрішньої роботи, що дозволяє особистості переосмислити життєві орієнтири. Критичне переформатування ставлення до себе, світу та страждання є не просто моментом інсайту, а поворотним етапом у процесі одужання.

Отримані результати свідчать про актуальність логотерапевтичної парадигми Віктора Франкла для психотерапії стрес-асоційованих розладів, особливо в тих випадках, де домінують не лише психопатологічні симптоми, а екзистенційно-моральний вимір страждання. Аналіз

концепції совісті як внутрішнього джерела сенсу виявив її терапевтичну продуктивність у подоланні ціннісного вакууму, що виникає внаслідок психотравматичних подій, морального конфлікту або ноогенного дистресу.

У порівнянні з класичними підходами, що фокусуються переважно на редукції симптомів, логотерапія акцентує увагу на здатності особистості виходити за межі себе для реалізації смислу, який перевищує межі свого «я». У цьому полягає її сила у разі моральної травми чи переживання провини, де жодна раціональна інтерпретація не є достатньою, а традиційна психопатологічна інтервенція є недостатньо чутливою до внутрішнього духовного досвіду людини.

Розглянута в результатах роботи роль совісті як інтуїтивного феномену дозволяє розширити розуміння моральної саморефлексії поза межами нормативної етики. Це виявляється особливо важливим для осіб, які після травматичних подій втратили довіру або були змушені діяти в умовах, де моральні орієнтири були порушені. Отже, логотерапевтична модель психотерапії дає змогу перейти від нормативного засудження до інтеграції досвіду через смислотворення.

Клінічний досвід логотерапії також демонструє, що активація совісті в терапевтичному просторі не спричиняє морального тиску, а навпаки дозволяє клієнтові повернути собі внутрішній авторитет. Це особливо важливо в роботі з військовослужбовцями, цивільними жертвами війни, колишніми полоненими, особами, які пережили насильство або втрату близьких, саме у тих випадках, коли духовна дезорієнтація постає центральним механізмом страждання.

Практичне значення дослідження

Практичне значення представленого дослідження полягає в актуалізації та систематизації уявлень про совість як ключового екзистенційного механізму психотерапевтичної орієнтації у подоланні стрес-асоційованих психічних розладів. Обґрунтування логотерапевтичного підходу дає змогу розглядати совість не лише як моральний індикатор, а як внутрішній ресурс смислотворчої реконструкції досвіду, що відкриває нові можливості для психотерапевтичної практики.

Обмеження дослідження

Попри глибину теоретико-аналітичного розгляду, дослідження має певні обмеження. Зокрема, висновки носять концептуальний характер і потребують подальшої емпіричної перевірки в межах практичної психотерапевтичної роботи з різними категоріями клієнтів. Крім того, інтерпретація феномену совісті здійснена в межах логотерапевтичної парадигми та культурно-ціннісного поля українського соціуму, що може зумовлювати певні обмеження у застосуванні отриманих результатів у ширших соціокультурних контекстах.

Перспективи подальших досліджень

Подальше вивчення логотерапії як психотерапевтичного напрямку виявляє значний потенціал для міждисциплінарних досліджень у сфері клінічної психології, психотерапії, психіатрії та гуманітарних наук і паліативної медицини.

Особливої наукової та клінічної актуальності набуває подальше дослідження логотерапії у пацієнтів зі стрес-асоційованими та ноогенними розладами, зокрема у ветеранів, військовослужбовців і цивільних, що пережили бойові дії, полон або катування, при роботі з пацієнтами, які страждають на складне горювання або екзистенційні кризи внаслідок втрати близьких чи тяжкої хвороби, при психотерапевтичному супроводу осіб із моральною травмою або почуттям екзистенційної провини. Також надзвичайно перспективним напрямом подальшого застосування логотерапії є її інтеграція у клінічну практику паліативної допомоги, де особливо важливо підтримати пошук життєвого сенсу в умовах зіткнення з невиліковним діагнозом, екзистенційним страхом та духовною втомою.

Висновки

1. Логотерапевтична модель Віктора Франкла демонструє високу психотерапевтичну ефективність у роботі з пацієнтами, які переживають стрес-асоційовані розлади, зокрема ПТСР, ноогенні порушення, моральні травми та глибокі духовно-екзистенційні кризи через залучення ціннісно-сміслової сфери особистості як визначального чинника виходу з психічної кризи.

2. Совість, у логотерапевтичному розумінні, є центральним інструментом психотерапевтичного процесу. Її функція полягає не у моральному осудженні, а у здатності інтуїтивно вказувати унікальний сенс ситуації, що відкриває можливість здійснювати особистісно значущий вибір у кризових станах.

3. Психотерапевтична дія логотерапії полягає у створенні умов для відновлення внутрішньої ціннісної ієрархії, зруйнованої травматичним досвідом. Така реконструкція не нав'язується ззовні, а активується завдяки внутрішньому діалогу клієнта з власною совістю, що забезпечує відновлення суб'єктності, екзистенційної орієнтації та здатності до відповідального сенсотворення.

4. Практична ефективність логотерапії за Віктором Франклом особливо чітко виявляється в роботі з пацієнтами, що пережили глибокий моральний конфлікт або екзистенційний сором, ветеранами, військовослужбовцями, полоненими чи жертвами насильства, особами, що загубили сенс життя після втрати близьких або важкої хвороби, клієнтами з симптомами духовного виснаження або втрати віри у базові цінності.

5. Логотерапія в умовах сучасної психотерапевтичної практики може бути розглянута як інструмент етичноорієнтованого супроводу пацієнта, що поєднує збереження його автономії з можливістю знайти внутрішній духовний орієнтир. Такий підхід розширює межі класичної психотерапії, інтегруючи ціннісно-сміслові принципи як засіб подолання глибинних форм страждання.

Фінансування

Дослідження проводилося без фінансової підтримки.

Доступність даних

Рукопис не має пов'язаних даних.

Використання засобів штучного інтелекту

Автори підтверджують, що у процесі створення представленої роботи технології штучного інтелекту не використовувалися.

Література

1. Міністерство охорони здоров'я України. Наказ № 2118 від 13 грудня 2023 року «Про

- організацію надання психосоціальної допомоги населенню» [Електронний ресурс]. Офіційний вебпортал Міністерства охорони здоров'я України. 2023. Режим доступу: <https://moz.gov.ua/uk/decrees/nakaz-moz-ukraini-vid-13122023-2118-pro-organizaciju-nadannja-psihosocialnoi-dopomogi-naselennju> (дата звернення: 24.07.2025).
- Міністерство охорони здоров'я України. Підтримка ментального здоров'я в часи війни [Електронний ресурс]. Офіційний сайт МОЗ України. 2023. Режим доступу: https://health.mvs.gov.ua/uk/sumy/novini/pidtrimka_mentalnogo_zdorovia_v_casi_viini. Назва з екрана. Дата звернення: 24.07.2025.
 - Al-Sharari H., Ivanova M., et al. Acute Stress Disorder among Ukrainian war refugees. *Frontiers in Public Health*. 2024. Vol. 12. Article 1280236. DOI: <https://doi.org/10.3389/fpubh.2024.1280236>.
 - Bull D.A. Suffering, mental health, and the role of logotherapy. *International Journal of Healthcare Sciences*. 2024. Vol. 12, № 2. P. 19-34. DOI: <https://doi.org/10.5281/zenodo.14012884>.
 - Frankl V.E. *The Will to Meaning: Foundations and Applications of Logotherapy*. New York: Meridian, 1988. 224 p.
 - Frankl V.E. Людина в пошуках справжнього сенсу: психотерапія і людський досвід у концтаборі / пер. з англ. А. Глухової. К.: Наш формат, 2017. 200 с.
 - Indinger S. Meaning is What is Meant – Viktor Frankl's Logotherapy. *InterAction: Journal of Logotherapy*. 2023. Vol. 2, № 1. С. 27-46.
 - Lotzin A., Morozova-Larina O., Paschenko S., Paetow A., Schratz L., Keller V., Krupelnyska L. War-related stressors and ICD-11 (complex) post-traumatic stress disorders in Ukrainian students living in Kyiv during the Russian-Ukrainian war. *Journal of Affective Disorders*. 2023. Vol. 336. P. 569-577. DOI: <https://doi.org/10.1016/j.jad.2023.03.033>.
 - Noogenic neurosis [Електронний ресурс]. Viktor Frankl Institute of Logotherapy. Режим доступу: <https://themeaningseeker.org/noogenic-neurosis> - Назва з екрана. Дата звернення: 23.07.2025.
 - Sadeghi S., Ahmadi S.A., Malekpour M., Abedi M.R. Effectiveness of a short-term group logotherapy on post-traumatic stress disorder in war veterans. *Military Psychology*. 2015. Vol. 6, No. 21. P. 15-28.
 - Salim S. The burden of trauma in the life of a refugee // *Frontiers in Public Health*. 2024. Vol. 12. Article 1298544. 17 Jul. DOI: [10.3389/fpubh.2024.1298544](https://doi.org/10.3389/fpubh.2024.1298544).
 - Shaygan M., Hosseini F.A., Shemiran M., Ramezani M., Sharifi B. The effect of mobile-based logotherapy on depression, suicidal ideation, and hopelessness in patients with major depressive disorder: a mixed-methods study // *Scientific Reports*. 2023. Vol. 13. Article No. 15828. DOI: <https://doi.org/10.1038/s41598-023-43051-8>.
 - Steel Z., Mahmudul Alam A.H., Chey T. et al. New WHO prevalence estimates of mental disorders in conflict settings: a systematic review and meta-analysis. *The Lancet*. 2019. Vol. 394, № 10194. P. 240-248. doi:10.1016/S0140-6736(19)30934-1.
 - Usta Y., Kılıç H., Temel A. Logotherapy as meaning-centred psychotherapy in mental health: a systematic review. *Current Psychology*. 2023. Vol. 42, № 3. P. 1425-1443. DOI: <https://doi.org/10.1007/s12144-022-03825-0>.
 - Wong P.T.P., Laird D. The suffering hypothesis: Viktor Frankl's spiritual remedies and recent developments. *Logotherapy and Existential Analysis: Proceedings of the Viktor Frankl Institute*. 2024. С. 93-110. DOI: [10.1007/978-3-031-48922-8_6](https://doi.org/10.1007/978-3-031-48922-8_6).